

Toivo Kaskinen

**COVID-19 PANDEMIAN VAIKUTUKSET
VAHINKOVAKUUTUSYHTIÖIDEN
TULOKSEEN**

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Toukokuu 2023

Ohjaaja: Jarna Pasanen

TIIVISTELMÄ

Toivo Kaskinen: Covid-19 pandemian vaikutukset vahinkovakuutusyhtiöiden tulokseen

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Kauppateiden tutkinto-ohjelma

Toukokuu 2023

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena on tutkia Covid-19 pandemian vaikutuksia Suomessa toimivien vahinkovakuutusyhtiöiden taloudelliseen tulokseen ja kannattavuuteen poikkeusvuosina 2020 ja 2021. Tutkielma sisältää kaksi tutkimuskysymystä, jotka ovat: 1. Millaisia muutoksia vakuutusyhtiöiden varsinaisen toimintaan tuloksissa tapahtui korona-aikana ja miksi? sekä 2. Millaisia muutoksia vakuutusyhtiöiden sijoitustoimintaan tuloksissa tapahtui korona-aikana ja miksi?

Tutkielman teoriaosuus on jaettu kahteen lukuun, joista ensimmäinen käsittelee taustateoriaa ja jälkimmäinen tulkintateoriaa. Taustateoriassa perehdytään vakuutusliiketoimintaan sen historian, sääntelyn, varsinaisen toiminnan sekä sijoitustoiminnan näkökulmasta. Tulkintateoriassa käsitellään vahinkovakuutusyhtiöiden tilinpäätösinformaation merkitystä, rakennetta ja keskeisimpiä osia.

Tutkielmassa yhdistetään sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Tutkielman aineistona hyödynnetään kuuden suurimman Suomessa toimivan vahinkovakuutusyhtiön toimintakertomuksista vuosilta 2014–2021. Toimintakertomuksista analysoitiin vahinkovakuutusyhtiöiden keskeisimpiä tunnuslukuja eli vakuutusmaksutuloa, vakuutusteknistä katetta ja sijoitustoiminnan nettotuottoja. Kuvailevan tason kvantitatiivinen analyysi toteutettiin Microsoft Excelillä, jossa yhtiöiden merkityksellisistä tunnusluvuista koottiin aikasarjakuvioita. Kvalitatiivisessa analyysissä hyödynnettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jonka avulla toimintakertomuksista etsittiin vakuutusyhtiöiden esittämiä syitä mahdollisten muutosten taustalla. Tavoitteena oli vertailla poikkeusvuosia 2020 ja 2021 vertailukauden 2014–2019 kanssa.

Tutkielman tuloksista käy ilmi, että muutokset tuloksissa olivat yhteneväisiä eri yhtiöiden välillä. Koronavuosina 2020 ja 2021 vakuutusmaksutulo kasvoi kaikilla yhtiöillä melko voimakkaasti. Vakuutusteknisessä katteessa tapahtuneet muutokset poikkesivat yhtiöiden välillä melko selkeästikin, mutta yhtiöiden yhteenlasketun vakuutusteknisen katteen kehitys oli selvästi positiivista. Syynä suotuisalle kehitykselle olivat ainakin ajoneuvo- ja henkilövakuutusten vakuutusmaksutulon kasvaminen, samaan aikaan kun etenkin ajoneuvo- ja yritysvaluuttien korvauskulut laskivat. Sijoitustoiminnan nettotuottojen kehityssuunta oli yhtiöiden välillä samankaltainen. Keskiarvallisesti sijoitustoiminta oli vuonna 2020 selvästikin tappiollista, mutta vuosi 2021 oli jo voitollinen. Molemmat vuodet yhteenlaskettuna koronapandemia ei aiheuttanut sijoitustoiminnan nettotuotoille merkittäviä muutoksia.

Avainsanat: vahinkovakuutus, varsinainen toiminta, sijoitustoiminta, koronapandemia

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1 Johdanto	4
1.1 Tutkimusaiheen esittely ja merkitys	4
1.2 Keskeiset käsitteet.....	5
1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	6
1.4 Tutkimusmenetelmät ja aineistot	7
1.5 Aikaisemmat tutkimukset ja keskeinen kirjallisuus.....	8
1.6 Teoreettinen viitekehys ja tutkielman rakenne	10
2 Vahinkovakuutusliiketoiminta	11
2.1 Historia.....	11
2.2 Vakuutusyhtiöiden sääntely	12
2.3 Vahinkovakuutusyhtiön liiketoimintaprosessi	13
2.3 Sijoitustoiminta	15
3 Vahinkovakuutusyhtiöiden tilinpäätösinformaatio	17
3.1 Tilinpäätösinformaation merkitys	17
3.2 Keskeiset tunnusluvut	18
3.3 Tase	19
3.4 Tuloslaskelma	21
4 Muutokset vahinkovakuutusyhtiöiden tuloksessa	23
4.1 Aineiston kuvaus ja esittely	23
4.2 Vahinkovakuutusyhtiöiden tunnusluvuissa tapahtuneet muutokset	24
4.2.1 Muutokset vakuutusmaksutulossa	24
4.2.2 Muutokset vakuutusteknisessä katteessa	25
4.2.3 Muutokset sijoitustoiminnan nettotuotoissa	27
4.3 Tekijät vakuutusteknisen katteen muutosten taustalla	28
4.4 Tekijät sijoitustoiminnan nettotuottojen muutosten taustalla	29
5 Yhteenveto	31
5.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen ja johtopäätökset.....	31
5.2 Tutkielman arviointi ja jatkotutkimusehdotuksia	32
Lähteet	34

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusaiheen esittely ja merkitys

Covid-19 koronavirustauti lähti leviämään vuoden 2019 joulukuussa Kiinan Wuhanista ja maaliskuussa 2020 Maailman terveysjärjestö WHO julisti koronaviruksen aiheuttaneen maailmanlaajuisen pandemian (WHO, 2023). 12.4.2023 mennessä vahvistettuja tartuntoja on ollut yli 760 miljoonaa ja ne ovat aiheuttaneet globaalisti lähes 7 miljoonaa kuolemantapausta (WHO, 2023). Covid-19 koronavirustauti oli herkästi leviävää, eikä valmiita tehokkaita hoitomuotoja olla saatavilla heti pandemian alettua, joten viranomaiset eri puolilla maailmaa reagoivat uhkaan asettamalla erilaisia rajoituksia ihmisten kokoontumisille ja kanssakäymiselle tartunnan saaneiden ja muiden ihmisten kesken (Savaris ym., 2021). Tällaisella ihmisten liikkumisen ja tapaamisten rajoittamisella on luonnollisesti ollut iso merkitys taloudelliselle aktiivisuudelle.

Näin valtava epidemia vaikuttaa monilla tavoilla eri toimialojen yrityksiin, ja voidaan olettaa, että koronalla on ollut vaikutusta myös vakuutusyhtiöiden toimintaan. Vakuutusyhtiöt ovat niin tavallisen kansalaisen talouden selkärankoja, kuin merkittäviä tekijöitä lisäämässä taloudellista toimeliaisuutta, sillä vakuutusten merkitys yritysten riskienhallinnassa on erittäin merkittävää ja vakuutukset lisäävät taloudellista tehokkuutta ja talouden kasvua. Tutkimuksen mukaan vakuutusliiketoiminnan vaikutus tiettyjen EU-maiden, muun muassa Suomen BKT:n kasvuun on yli 10 % (Peleckiené ym., 2017). Lisäksi vakuutusyhtiöt ovat kansantalouden tasolla merkittäviä institutionaalisia sijoittajia, mikä entisestään edesauttaa taloudellisesta aktiivisuutta.

Edellä mainittujen seikkojen takia on kiinnostavaa ymmärtää, miten vakuutusyhtiöt taloudellisesti suoriutuivat koronavuosina ja millaisia vaikutuksia koronapandemialla on yhtiöiden toimintaan ollut. Aihe on vielä tuore, eikä täysin vastaavaa tutkimusta aiheesta vielä ole. Yleisesti talouden muutoksia ja sen vaikutuksia tietyille toimialoille, kuten ravintola- ja matkailualoille, on seurattu koronan aikana julkisuudessa tarkastikin. Koko Suomen BKT pieneni vuonna 2020 2,4 % verrattuna edellisvuoteen (Tilastokeskus, 2023), mutta samaan aikaan valtionvelka kasvoi räjähdysmäisesti. Vuoden 2021 lopussa valtionvelka oli lähes 129 miljardia euroa, eli yli 23 miljardia enemmän kuin vuoden 2019

lopussa (Valtiokonttori, 2023). Suurin isku koronasta aiheutui majoitus- ja ravintolalalle, jonka liikevaihto laski 29 % (Ali-Yrkkö & Pajarinen, 2021). Lisäksi tapahtumalan liikevaihto putosi vuonna 2020 yli viidenneksen ja liiketulos 65 prosenttia verrattuna edellisvuoteen.

Tässä kandidaatin työssä tarkoituksena on tutkia, millaisia vaikutuksia koronapandemialla oli vakuutusyhtiöiden niin varsinaisen toiminnan-, kuin sijoitustoiminnankin tulokseen. Muun muassa Finanssivalvonta (Fiva) julkaisee vuosittain koottuja tulosraportteja vahinkovakuutusyhtiöiden tuloksista. Nämä Fivan raportit keskittyvät lähinnä kyseisen vuoden tuloksiin ja korkeintaan pieneen vertailuun pariin aiempaan vuoteen. Fivan raporteista ei myöskään ole mahdollista havaita vakuutusyhtiöiden välisien eroavaisuuksien syitä. Näin ollen tämä tutkielma tuo laajempaa ymmärrystä koronapandemian vaikutuksista suomalaisen vahinkovakuuttamiseen.

Tutkielman aihe on merkittävä ainakin vakuutusyhtiöille, kun saadaan tuloksia siitä, miten pandemian kaltainen ulkopäin tullut sokki vaikuttaa vakuutusalaan ja vakuutusyhtiöiden tuloksiin ja miten esimerkiksi erilaiset sijoitusallokaatiot toimivat tällaisissa poikkeustilanteissa. Tuloksia voidaan hyödyntää myös siinä, kun arvioidaan, onko vakuutusalan tällä hetkellä voimassa oleva sääntely riittävää turvaamaan eri sidosryhmien edut myös poikkeuksellisissa taloudellisissa tilanteissa.

1.2 Keskeiset käsitteet

Vahinkovakuutuksella tarkoitetaan vakuutusta, jolla tarjotaan suojaa omaisuus-, vastuu-, tapaturma- ja sairausvahinkoja vastaan. Vahinkovakuutuksiin luetaan myös erilaiset keskeytysvakuutukset (Sampo, 2022). Vahinkovakuutusyhtiöt voivat Suomessa tarjota kaikki edellä mainittuja vakuutuksia.

Toimintakertomus on kirjanpitolaissa 1336/1997 määritelty tilinpäätöksen liitetiedosto, jossa kuvataan muun muassa yhtiön toiminnan kehittymistä ja tuloksellisuutta, taloudellista tilannetta ja merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä. Kirjanpitolaki edellyttää toimintakertomuksen liittämistä tilinpäätökseen, kun kyseessä on julkinen

osakeyhtiö, osuuskunta, yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö tai yksityinen osakeyhtiö, joka ei ole mikro- tai pienyritys. (KPL 3:1.2§). Tutkielmaan mukaan otetut yhtiöt käyttävät hieman ristiin termejä vuosikertomus ja toimintakertomus, mutta tässä tutkielmassa niillä tarkoitetaan samaa asiaa tavalla, joka on edellä kuvattu.

Vakuutusmaksutulolla tarkoitetaan tilikaudella alkaneiden vakuutuskausien vakuutusmaksuja, riippumatta siitä, onko kyseisiä maksuja maksettu tilikauden aikana (Liberto, 2020). Vakuutusmaksutulo on vakuutusyhtiöiden kohdalla toimiva mittari kuvaamaan yhtiön toiminnan laajuutta (Rantala & Kivisaari, 2016, 255).

Vakuutusteknisellä katteella tarkoitetaan vakuutusteknisen laskelman kirjanpidollista tulosta (Tilastokeskus, 2023). Toisin kuin henki- ja eläkevakuutusyhtiöillä, vahinkovakuutusyhtiöiden vakuutusteknisessä katteessa ei ole Suomessa huomioitu sijoitustoiminnan nettotulosta. Nimensä mukaisesti sillä mitataan siis varsinaisen vakuutustoiminnan kannattavuutta.

1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten koronavuosina 2020 ja 2021 tapahtunut poikkeuksellisen nopea ja ennalta arvaamaton yhteiskunnan sulkeminen vaikutti suomalaisten vahinkovakuutusyhtiöiden taloudelliseen tulokseen. Tutkimuksessa on tarkoitus keskittyä taloudellisiin muutoksiin etenkin vakuutusyhtiöiden varsinaisen toiminnan osalta, mutta sijoitustoiminnan ollessa hyvin merkittävä palanen vakuutusyhtiöiden toimintaa, tutkitaan myös sijoitustoimintaa ja siinä mahdollisesti tapahtuneita muutoksia. Tutkielman tavoite pyritään saavuttamaan vastaamalla seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia muutoksia vakuutusyhtiöiden varsinaisen toiminnan tuloksissa tapahtui korona-aikana ja miksi?
2. Millaisia muutoksia vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnan tuloksissa tapahtui korona-aikana ja miksi?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyritään kartoittamaan, millaisia vaikutuksia koronapandemia vuosilla oli vahinkovakuutusyhtiöiden vakuutustekniseen katteeseen ja mitkä tekijät olivat merkittävimpiä muutoksenaiheuttajia vahinkovakuutusyhtiöiden omien raporttien mukaan. Tällä tutkimuskysymyksellä pyritään siis samaan vastaus siihen, miten Covid-19-pandemia vaikutti vahinkovakuutusyhtiöiden varsinaiseen toimintaan.

Sijoitustoiminnan ollessa olennainen osa vahinkovakuutusyhtiöiden toimintaa ja etenkin tuloksen muodostumista, pyritään toisella tutkimuskysymyksellä arvioimaan koronapandemian vaikutuksia sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Kuten ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla, myös toisen tutkimuskysymyksen tavoitteena on perehtyä enemmän muutoksien syihin, kuin itse muutoksiin. Koska yhtiöiden välillä oletettavasti on eroja, tarkoituksena on esitellä ainakin numeraalisia eroja yhtiökohtaisesti, mutta toimintakertomuksien sanallisissa osioissa esiin nostetuista tekijöistä pyritään löytämään yhtäläisyyksiä ja tuomaan niitä esille. Luonnollisesti myös merkittävistä eroista kertominen on myös olennaista, jos tällaisia eroja on löydettävissä.

1.4 Tutkimusmenetelmät ja aineistot

Tutkimuksen aineisto muodostuu Pohjola Vakuutuksen, Ifin, LähiTapiola, Fennian, Turvan ja Pohjantähden vuosien 2014–2021 vuosikertomuksista. Edellä mainitut yhtiöt edustivat vuonna 2021 95 % vahinkovakuutuksen markkinasta (Finanssiala, 2022), joten mainitulla otoksella saadaan hyvin kattava kuvaus Suomessa tapahtuvasta vahinkovakuuttamisesta.

Tavoitteena on vertailla vuosien 2014–2019 lukuja vuosien 2020–2021 kanssa. Kyseiset vuodet valikoituivat tutkimukseen, sillä näin saadaan yksi makrotaloudellinen muuttuja poistettua, sillä kyseisinä vuosina korot ovat olleet hyvin matalia ja keskenään samalla tasolla kyseisinä vuosina (Suomen Pankki, 2023). Tutkimuksen luotettavuutta rajoittaa se, että koronan lisäksi taloudellisia muuttujia on hyvin paljon ja voi olla vaikeaa erottaa koronan ja muiden tekijöiden vaikutusta toisistaan. Koronan taloudellisia vaikutuksia vakuutusyhtiölle pyritäänkin siis etsimään myös toimintakertomuksien sanallisista, eikä vain numeraalisista osuuksista.

Näin ollen tutkielma yhdistää sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Yhtäältä hyödynnetään kuvailevaa kvantitatiivista eli määrällistä analyysia, kun esitellään, miten vahinkovakuutusyhtiöiden vakuutusmaksutulokset, vakuutustekniset katteet sekä sijoitustoiminnan tuotot ovat muuttuneet tarkasteluvuosien aikana. Kuvaileva kvantitatiivinen analyysi toteutettiin Microsoft Excelillä. Kvantitatiivisella analyysillä voidaan vastata kysymyksiin mikä, missä, paljonko ja kuinka usein, eli sen avulla saadaan selville tapahtumat, muttei niiden syitä (Heikkilä, 7–8, 2014)

Tämän määrällisen analyysin lisäksi käytetään laadullista dokumenttianalyysia, eli toteutetaan kvalitatiivinen tutkimus suomalaisten vahinkovakuutusyhtiöiden toimintakertomuksien pohjalta. Dokumenteista kerätty tieto on yksi tyypillisistä laadullisessa tutkimuksessa käytettävistä aineistonkeruumenetelmistä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkimus edellyttää myös tätä laadullista analyysia, sillä tavoitteena on selvittää enemmän muutoksiin johtaneita syitä kuin itse muutoksia. Muutoksien esittely on kuitenkin myös välttämätön osa tutkimusta.

1.5 Aikaisemmat tutkimukset ja keskeinen kirjallisuus

Muun muassa Fiva julkaisee vuosittain koottuja tulosraportteja vahinkovakuutusyhtiöiden tuloksista. Aihe on tutkielman kannalta kuitenkin kiinnostava, sillä edellä mainitut Fivan raportit keskittyvät lähinnä kyseisen vuoden tuloksiin ja korkeintaan pieneen vertailuun pariin aiempaan vuoteen. Fivan raporteista ei myöskään ole mahdollista havaita eroavaisuuksia vakuutusyhtiöiden välillä.

Aiempaa tutkimusta Covid-19 pandemian vaikutuksista suomalaisiin vahinkovakuutusyhtiöihin ei ole, mutta esimerkiksi konsultointiyhtiö Deloitte on vuonna 2020 julkaissut raportin pandemian yleisistä vaikutuksista vakuutussektoriin, sekä vielä erityisesti Iso-Britannian henkivakuutusyhtiöihin keskittyvän raportin. Brittiläisten henkivakuutusyhtiöiden osakekurssit laskivat vuoden 2020 alussa jopa 50 %, johtuen muun muassa sijoitusvarallisuuden arvonalentumista. Raportti on kuitenkin tehty niin alkuvaiheessa pandemiaa, ettei sen vaikutuksia henkivakuutusyhtiöiden korvausmääriin ollut mahdollista selvittää (Deloitte, 2020). Varhainen arvioi kuitenkin oli, ettei

vaikutukset olisi välttämättä kovin merkittäviä, sillä etenkin pandemian alkuvaiheessa kuolemat painottuivat vanhempiin ikäryhmiin, jotka ovat jo rajattu henkivakuutusten korvattavuuden ulkopuolelle. Lisäksi raportissa arvioitiin esimerkiksi moottoriajoneuvovakuutusten korvausmäärien laskevan normaalista, mutta esimerkiksi matkavakuutusten korvausvaateiden lisääntyvä pandemian alkuvaiheessa (Deloitte, 2020).

Edellä mainittujen Deloitte-raporttien lisäksi on Suomessa tutkittu Covid-pandemian vaikutuksia tietyille toimialoille tai yhtiöille. Esimerkiksi Joni Alatalon opinnäytetyössä ”Jääkiekon Liiga-seurojen taloudelliset selviytymiskeinot koronaviruspandemian aikana” tarkasteltiin suomalaisten ylimmän sarjatason jääkiekkjoukkueiden taloustilanteessa tapahtuneita muutoksia ja havaittiin liikevaihdon laskeneen merkittävästi, esimerkiksi lipputulosten pienentymisen seurauksena. Valtteri Heikkisen opinnäytetyössä ”Covid-19 pandemian ensimmäiset vaikutukset suomalaisiin pörssiyrityksiin” tutkittiin yhteensä neljää suomalaista pörssi-yhtiötä ja havaittiin pandemian vaikuttaneen negatiivisesti etenkin suhdanneherkkiin yrityksiin. Toisaalta tutkielmassa havaittiin myös se, että osakekurssit ylireagoivat muutoksiin, eli pörssikurssit laskivat enemmän, kuin taloudellisista luvuista voisi olettaa.

Tutkielman keskeiset kirjallisuuslähteet taustateorian tueksi ovat Finvan kustantama vakuutusalan perusteos Vakuutusoppi, jonka ovat kirjoittaneet Jukka Rantala ja Esko Kivisaari (2014), sekä vakuutuslaitosten liiketoimintaprosesseihin ja taloudellisiin erityispiirteisiin keskittyvä Vakuutustalous (2017), jonka Vakuutusopin tavoin on kustantanut Finva.

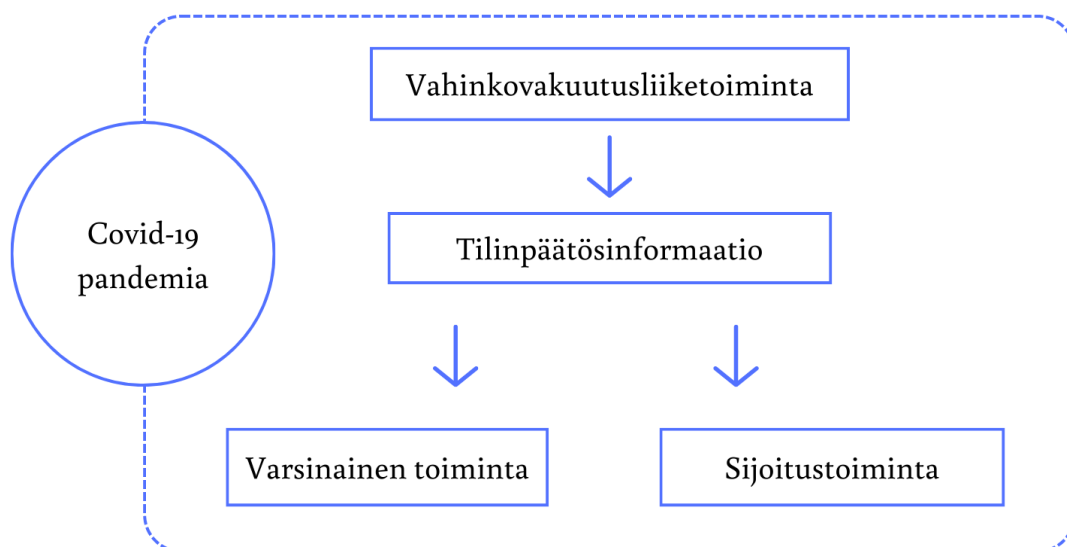
Varsinaisen kirjallisuuden lisäksi tutkielmassa hyödynnetään luonnollisesti muitakin aineistoa, kuten oikeudellisia lähteitä sekä viranomaisten tietokantoja. Oikeudelliset lähteet sekä Vakuutustalous ovat olennaisia lähteitä, sillä vakuutusyhtiöiden varsinainen sekä sijoitustoiminta on hyvin säädeltyä, joka tulee huomioida, kun arvioidaan vakuutusyhtiöiden riskienhallinnan ratkaisuja.

1.6 Teorettinen viitekehys ja tutkielman rakenne

Tutkielma on jaettu viiteen päälukuun, eli johdantoon, kahteen teoriaosuuteen, empiriaa käsittelevään lukuun ja johtopäätöksiin. Johdannossa esitellään tutkittava aihe, tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset, -menetelmät ja aineistot, aikaisemmat tutkimukset ja tutkielman rakenne sekä viitekehys.

Toinen ja kolmas pääluku käsittelee teoriaa. Ensimmäinen teoriaosuus koostuu taustateoriasta ja toinen teoriaosuus tulkintateoriasta. Ensimmäisessä teoriaosuudessa esitellään vakuutusyhtiöiden liiketoiminnan perusrakennetta, tuloslaskelmaa sekä tuloksen muodostumiseen vaikuttavia seikkoja. Toinen teoriaosuus käsittelee vakuutusyhtiöiden riskienhallintaan vaikuttavia seikkoja. Neljännessä pääluvussa esitellään tutkimuksen empiiriset tulokset ja viidennessä pääluvussa eli yhteenvedossa käydään vielä läpi tutkielman keskeiset tulokset ja arvioidaan niitä kriittisesti. Viimeisenä on listattu vielä tutkielmassa hyödynnetyt lähteet ja liitetiedostot.

Alla oleva kuvio 1 kuvaa tutkielman teoreettisen viitekehäyksen visuaalisessa muodossa. Tutkielman pääkomponentit ovat vahinkovakuutusliiketoiminta ja Covid-19 pandemia. Vahinkovakuutusliiketoiminta ja vahinkovakuutusyhtiöiden tilinpäätösinformaatio muodostavat myös tutkielman viitekehäyksen. Varsinainen toiminta ja sijoitustoiminta kuvaavat tutkielman tutkimuskysymysten jaottelua.

Kuvio 1. Tutkielman teorettinen viitekehys

2 VAHINKOVAKUUTUSLIIKETOIMINTA

2.1 Historia

Tutkielman merkittävyyden ymmärtämiseksi on hyvä ymmärtää hieman vahinkovakuutusyhtiöiden historiaa ja sitä, miten vahinkovakuutusliiketoiminta on vuosien aikana kehittynyt. Vakuutusten historian voidaan katsoa alkavan jo Hammurabin laissa mainituista merivakuutuksista 1750 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Laivakauppiat ottivat lainoja kuljetuksia varten ja maksoivat ylimääräisen maksun, joka oli vakuutusmaksuun verrattavissa oleva korvaus sitä varten, että kuljetuksen tuhoutuessa menetykset jäisivät lainanmyöntäjän harteille (Argo Group, 2017). Vakuutus ei tässä vaiheessa vielä ollut itsenäinen hyödyke, vaan lähinnä lainan liitännäinen. Ensimmäinen nykyään tunnettu vakuutussopimus, merivakuutus tehtiin Genovassa 1347 (Rantala & Kivisaari, 20, 2016).

Varsinaisten vahinkovakuutusyhtiöiden toiminta alkoi vasta huomattavasti myöhemmin 1700-luvun alussa Britanniassa, kun ensimmäiset vakuutusyhtiöt perustettiin (Swissre, 2013). Jo tätä ennen, vuonna 1688 Lontoossa vakuutuksenantajina toimivat yksityishenkilöt muodostivat ryhmän nimeltä Lloyd's, jossa riskit jaettiin vakuutustenantajien kesken. Kyse oli käytännössä varhaisesta jälleenvakuuttamisesta. Nimensä Lloyd's sai kahvilasta, jossa vakuutuksenantajat kokoontuivat (Rantala & Kivisaari, 2016, s. 21).

Pian ensimmäisten Britanniassa perustettujen vahinkovakuutusyhtiöiden jälkeen, vakuutusyhtiöt alkoivat kehittyä myös muualla. Esimerkiksi Yhdysvaltojen ensimmäinen vahinkovakuutusyhtiö perustettiin 1735, kun Etelä-Carolinalaiset kauppiat halusivat varautua puurakenteisten rakennusten tuhoutumista varten (Cummins & Venard, 2007). Ensimmäinen suomalainen vahinkovakuutusyhtiö oli Suomen Merivakuutusyhdistys, joka perustettiin Turussa vuonna 1850. Jo tätä ennen Suomessa toimi paloapu, jonka avulla palovahingon kärsinyt sai vahingonkorvauksia muilta samassa kihlakunnassa asuvilta. (Rantala & Kivisaari, 23, 2016).

1800-luvun loppupuolella Suomessa perustettiin useita palovakuuttamiseen keskittyneitä vakuutusyhtiöitä, kuten edelleenkin toiminnassa olevat Vakuutusosakeyhtiö Fennia, joka nykyään on keskinäinen vakuutusyhtiö, Vakuutusosakeyhtiö Pohjola sekä Keskinäinen Vakuutusyhtiö Sampo, joka tarjosi tapaturma- ja palovakuutuksia. Vähitellen yhtiöt alkoivat tarjoamaan myös muita vakuutuksia, kuten murto-, vastuu- ja ajoneuvovakuutuksia sekä yhdistelmävakuutuksia, jossa yhdellä sopimuksella vakuutetaan monia erilaisia riskejä (Rantala & Kivisaari, 31–34, 2016).

Kansainvälisesti erilaisiin toimintoihin erikoistuneet vahinkovakuutusyhtiöt kehittyivät nopeasti 1800- ja 1900-luvuilla. Hyvin spesifinä esimerkiksi ensimmäinen boilerivakuutusyhtiö, Hartford Steam Boiler Inspection and Insurance Company perustettiin vuonna 1866 Connecticutissa. Vuonna 1885 vastuuvakuutusta tarjottiin ensimmäisen kerran työnantajien vastuukäytäntöjen esittelyn yhteydessä (Insurance Information Institute, 2023). 1897 Travelers Insurance Company myönsi ensimmäisen autovakuutuksen maailmassa ja vuonna 1919 Travelers myönsi ensimmäisen lentoaluksen vastuuvakuutuksen (Travelers, 2023). Vuonna 1938 Yhdysvalloissa luotiin ensimmäinen liittovaltion satovakuutusohjelma, joka helpotti maanviljelijöiden riskienhallintaa ja vuonna 1950 ensimmäinen yhdistelmävakuutus kodinomistajille (Insurance Information Institute, 2023).

2.2 Vakuutusyhtiöiden sääntely

Vakuutusyhtiöiden toimintaa ohjaa lainsäädäntö ja sääntely, joka määrittää vaatimukset, joita yhtiöiden on noudatettava, jotta ne voivat toimia ennustettavasti ja luotettavasti. Vakuutusyhtiöiden toiminnan sääntelemiseksi on säännelty useita erillisiä lakeja. Vakuutusyhtiölaissa on säännöksiä muun muassa vakuutusyhtiön perustamisesta, hallinnasta ja vakavaraisuusvaatimuksista. Vakuutusten tarjoamisesta annettu laki sisältää säännöksiä vakuutussopimusten valmisteluta ja vakuutusten tarjoamisen harjoittamisesta ja se koskee niin vakuutuksenantajia, asiamiehiä kuin vakuutusmeklareitakin. Vakuutussopimuslaissa määritellään vakuutuksenantajan ja -ottajan oikeuksia ja velvollisuuksia.

Lisäksi vakuutusyhtiöiden tulee noudattaa elinkeinotoimintaa yleisesti säänteleviä lakeja sekä yksittäisiä lakisääteisiä vakuutuksia koskevia lakeja, kuten liikennevakuutuslakia ja työtapaturma- ja ammattitautilakia (STM, n.d.). Edellä mainitut lait ovat vakuutusliiketoiminnan näkökulmasta melko poikkeavia, sillä niissä vakuutusyhtiöiden vastuunvalinta on hyvin rajoitettua. Lakisääteiset vakuutukset on pakko myöntää niitä hakeville, joten vakuutusyhtiöt eivät voi valita asiakkaitaan, kuten ne voivat tehdä vapaaehtoisten vakuutusten kanssa. Riskiasiakkaille myönnettäessä vakuutusyhtiö voi kuitenkin periä esimerkiksi ennakkomaksuna vuoden vakuutusmaksun ennen vakuutuksen myöntämistä.

Suomessa vakuutusyhtiö voi olla yhtiömuodoltaan vakuutusosakeyhtiö tai keskinäinen vakuutusyhtiö. Keskinäisen vakuutusyhtiön osakkaita ovat vakuutuksenottajat ja näin keskinäinen vakuutusyhtiö muistuttaakin muodoltaan osuuskuntaa. Vakuutusosakeyhtiön osakkaita ovat tavallisen osakeyhtiön tavoin osakkeenomistajat (Rantala & Kivisaari, 211, 2016). Lisäksi eläkevakuutuksia myöntää myös eläkesäätiöt ja -kassat, jotka ovat työnantajan perustamia eläkelaitoksia. Suomessa toimivista merkittävimmistä vahinkovakuutusyhtiöistä osakeyhtiöitä ovat Pohjola Vakuutus ja If. Fennia, LähiTapiola, Turva ja Pohjantähti puolestaan ovat keskinäisiä vahinkovakuutusyhtiöitä.

Suomen vakuutusyhtiölain 1 luvun 14 § muun toiminnan harjoittamiskiellon mukaisesti vakuutusyhtiö ei saa harjoittaa muuta toimintaa kuin vakuutustoimintaa. Lisäksi 15 § erillisyyisperiaatteen mukaan vahinkovakuutustoimintaa saa harjoittaa vain vahinkovakuutusyhtiö, henkivakuutustoimintaa vain henkivakuutusyhtiö. Sairaus- ja tapaturmavakuutuksia voidaan pitää eräänlaisina rajatapauksina, sillä niitä saavat tarjota sekä henkivakuutusyhtiöt, että vahinkovakuutusyhtiöt (Rantala & Kivisaari, 91, 2016) Lisäksi työeläkevakuutuksia saavat tarjota vain työeläkevakuutusyhtiöt.

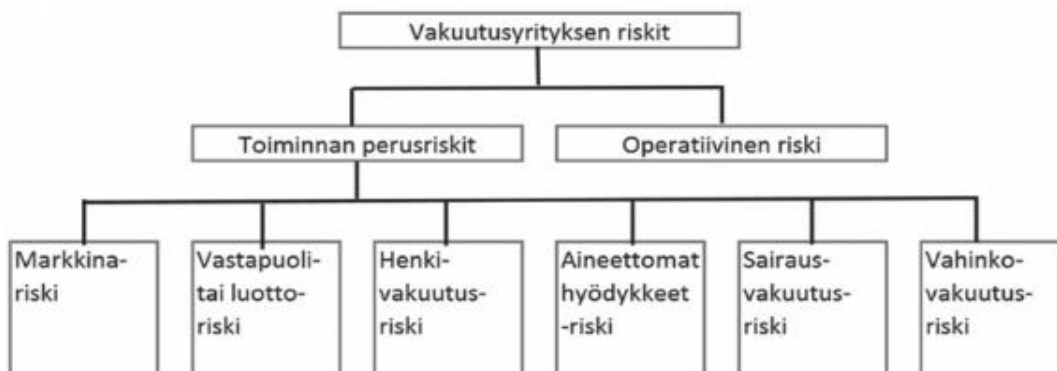
2.3 Vahinkovakuutusyhtiön liiketoimintaprosessi

Vakuutusyhtiöiden varsinaisen toiminnan tavoitteena on tasata asiakkaidensa tietyn tyyppiset riskit keskenään, asiakkaiden maksamaa vakuutusmaksua vastaan. (Kivisaari & Kahola, 42, 2017). Vakuutusyhtiö maksaa asiakkailtaan keräämillään vakuutusmaksuilla vakuutuskorvauksia niille asiakkaille, joille on sattunut vahinko.

Lisäksi vakuutusmaksujen tulee kattaa myös vakuutusyhtiön liikekuluja, joita syntyy markkinoinnista, myynnistä, vahinkojen käsittelystä ja muista vakuutusyhtiön välttämättömistä toiminnoista. Vakuutusyhtiöt harjoittavat liiketoimintaa, joten hinnoittelun tavoitteena on luonnollisesti myös voiton tekeminen.

Vakuutuksien lähtökohtana on puhtaiden riskien kantaminen. Puhtaalla riskillä tarkoitetaan riskiä, jossa riskin realisoituminen johtaa negatiiviseen lopputulokseen. (Kivisaari & Kahola, 43, 2017) Puhtaan riskin vastakohtana voidaan pitää spekulatiivista riskiä, jossa riskin realisoituminen voi johtaa voittoon tai tappioon. Kaikkia asiakkaille sattuneita vahinkoja ei luonnollisesti korvata, vaan vahingon tulee täyttää tietyt, ennalta määritellyt ehdot. Vakuutuksenantaja tyypillisesti määrittelee ehdot ja hinnan, jolla voi ottaa asiakkaansa riskin kannettavakseen. Hyväksyttäviä vakuutettuja riskejä ovat lähtökohtaisesti sellaiset riskin, jotka ovat toisistaan riippumattomia ja ei-katastrofaalisia (Ross, 2021).

Vakuutusliiketoiminnan yksi tärkeimmistä, ellei jopa tärkein osa-alue on riskienhallinta. Merkittävimmät vahinkovakuutusyhtiön riskit ovat markkinariski, vastapuoli/luottoriski, aineettomat hyödykkeet -riski, sairausvakuutusriski sekä vahinkovakuutusriski. Edellä mainitut riskit voidaan määritellä olevan vahinkovakuutusyhtiön toiminnan perusriskejä, kuvion 2 mukaisesti. Lisäksi operatiiviset riskit voidaan nähdä omana luokkanaan vakuutusyhtiön riskiluokituksessa (Kivisaari & Kahola, 51, 2017). Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan riskejä jotka, aiheutuvat jokapäiväisen liiketoiminnan pyörittämisestä. Operatiiviset riskit aiheutuvat sisäisistä tekijöistä, kuten ihmisten virheistä ja teknologian pettämisestä, sekä ulkoisista tekijöistä, kuten kyberhyökkäyksestä (Investopedia, 2023).

Kuvio 2. Vakuutusyrityksen riskit (Kivisaari & Kahola)

Markkinariskillä tarkoitetaan riskiä, joka aiheutuu markkinoilla tapahtuvista muutoksista, jotka ovat yksittäisistä toimijoista riippumattomia. Markkinariskeiksi luokiteltavia muutoksia ovat esimerkiksi osakkeiden hintojen heilahtelut, korkotasojen muutokset, valuuttakurssien muutokset, raaka-aineiden hintojen muutokset ja inflaatio (CFA Institute, 2023). Vastapuoli- tai luottoriskillä tarkoitetaan riskiä, jossa taloudellisen sopimuksen, kuten velkakirjan toinen osapuoli ei suorita maksujaan (Pykhtin & Zhu, 2007).

Aineettomien hyödykkeiden riskillä tarkoitetaan riskiä, joka aiheutuu yhtiön aineettoman omaisuuden katoamisesta, varastamisesta tai vahingoittumisesta. Tällaisia aineettomia hyödykkeitä ovat esimerkiksi patentit, tekijänoikeudet, tavaramerkit, asiakasrekisterit ja käyttöjärjestelmät (EverEdge Global, 2019). Vahinkovakuutusriskillä tarkoitetaan tilannetta, jossa vahinkovakuutusten korvausmenot ovat suuremmat, kuin mallinuksissa on oletettu (Kivisaari & Kahola, 56, 2017). Sairausvakuutusriskillä tarkoitetaan samaa kuin vahinkovakuutusriskillä, mutta sairausvakuutusten kontekstissa.

2.3 Sijoitustoiminta

Vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminta on tärkeä osa niiden liiketoimintaa. Vakuutusyhtiöiden tehtävänä on kerätä asiakkailtaan vakuutusmaksuja ja käyttää niitä vahinkojen korvaamiseen. Monissa tapauksissa vakuutusmaksun maksaminen ja vakuutustapahtuma ovat ajallisesti kaukana toisistaan. Vakuutusyhtiöiden on pidettävä asiakkaiden maksamista varoista huolta tämän ajan, joten vakuutusyhtiöiden on lähes välttämätöntä harjoittaa sijoitustoimintaa. Sijoittamalla varoja on pääomien mahdollista kasvaa ja tämän ansiosta asiakkailta voidaan periä pienempiä vakuutusmaksuja, kuin ilman sijoitustoimintaa olisi mahdollista. (Rantala & Kivisaari, 172, 2016).

Vakuutusyhtiöt ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä institutionaalisia sijoittajia. Kaikki EU-alueen vakuutusyhtiöt huomioiden, vuoden 2022 lopussa hallinnoitavia sijoituksia oli 8075 miljardia euroa (EKP, 2023), joka on hieman alle puolet EU-alueen BKT:sta (IMF, 2023). Suomalaisten vahinkovakuutusyhtiöiden hallinnassa oleva sijoitusomaisuus vuoden 2021 lopussa oli lähes 16 miljardia euroa (Finanssiala, 2022). Vakuutusyhtiöt

institutionaalisina sijoittajina tuovat markkinoille vakautta, kun kriisitilanteissa niillä ei ole tarvetta äkillisesti irtautua sijoituksistaan (Rantala & Kivisaari, 187, 2016). Toisaalta ne myös lisäävät markkinoiden aktiivisuutta, sillä niillä on pysyväisluonteista kysyntää esimerkiksi joukkovelkakirjoille (Piljan, Cogoljevic & Piljan, 2015).

Vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminta on hyvin pitkäjänteistä, sillä niiden on turvattava asiakkaidensa varat ja varauduttava tulevaisuudessa syntyviin vahinkoihin. Vakuutusyhtiölain mukaisesti vakuutusyhtiöiden on sijoitustoiminnassaan noudatettava varovaisuusperiaatetta. Varovaisuusperiaatteella tarkoitetaan vakuutusyhtiölaissa sitä, että vakuutusyhtiöt voivat sijoittaa vain sellaisiin sijoituskohteisiin, joihin liittyvät riskit yhtiö kykenee tunnistamaan, seuraamaan ja hallitsemaan (VakYhtL 6:20a, 1 §). Noudattaen samoja periaatteita, kuin muussakin sijoitustoiminnan on kannattavaa noudattaa, vakuutusyhtiölaki edellyttää myös hajauttamaan varat liiallisten riippuvuuksien välttämiseksi. Varat tulee siis hajauttaa maantieteellisesti, yritysryhmistä ja liikkeellelaskijasta sekä omaisuuseristä riippumattomasti (VakYhtL 6:20b, 1 §).

Varovaisuusperiaatteen mukaisessa sijoittamisessa varat hajautetaan useaan eri kohteeseen, jolloin yksittäisten kohteiden riskit eivät aiheuta vaaraa koko sijoitettavalle omaisuudelle (Rantala & Kivisaari, 175, 2016). On tärkeää myös huomioida, että vaikka vahinkovakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnassa on paljon samankaltaisuuksia henki- ja eläkevakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnan kanssa, on niissä myös eroja. Tämä johtuu lähinnä siitä, että eläkevakuutuksen aikajänne on tyypillisesti kymmeniä vuosia, kun vahinkovakuutuksissa puhutaan huomattavasti lyhyemmistä ajanjaksoista, jolloin sijoitusten duraation tulee olla lyhyempi (Rantala & Kivisaari, 2016).

3 VAHINKOVAKUUTUSYHTIÖIDEN TILINPÄÄTÖSINFORMAATIO

3.1 Tilinpäätösinformaation merkitys

Vakuutusyhtiöiden tilinpäätösinformaatio on tärkeä tiedonlähde monen eri sidosryhmän kannalta. Vakuutusyhtiöiden merkittävimpiä sidosryhmiä ovat vakuutuksenottajat, omistajat, sijoittajat, työntekijät ja valvovat viranomaiset. Eri sidosryhmille tilinpäätösinformaatiolla on hieman erilainen merkitys (Kivisaari & Kahila, 17, 2017). Tilinpäätösinformaation avulla sidosryhmien on mahdollista saada tietoa vakuutusyhtiöiden taloudellisesta tilasta, eli käytännössä taloudellisesta vakaudesta, liiketoiminnan suorituskyvystä, riskienhallinnasta sekä yhtiön asemasta suhteessa muihin yhtiöihin.

Kirjanpidon ja tilinpäätöksen laadinta on hyvin säänneltyä ja näitä laatiessaan vahinkovakuutusyhtiöiden on noudatettava kirjanpitolakia, vakuutusyhtiölakia, osakeyhtiölakia sekä niiden perusteella annettuja asetuksia ja Finanssivalvonnan määräyksiä ja ohjeita. Edellä mainittujen lisäksi rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetussa laissa säädellään rahoitus- ja vakuutusryhmittymän konsernitilinpäätöstä (Kivisaari & Kahila, 154, 2017).

Hieman kärjistäen voidaan esimerkiksi sanoa, että vakuutuksenottajan etu on saada vakuutuksia mahdollisimman edullisesti, kun taas omistajien tavoitteena on, että vakuutusyhtiö tuottaa mahdollisimman paljon voittoa, mikä edellyttää ainakin sitä, ettei vakuutuksia myydä liian edullisesti. Toki vakuutuksenottajienkin etu on myös se, että vakuutusyhtiön vakavaraisuus on kunnossa (Kivisaari & Kahila, 18, 2017).

Useat merkittävät suomalaiset vahinkovakuutusyhtiöt, kuten LähiTapiola, Turva, Fennia ja Pohjantähti ovat keskinäisiä vakuutusyhtiöitä. Keskinäisessä vakuutusyhtiössä vakuutuksenottajat ovat myös omistajia, joten aina omistajien ja vakuutusyhtiöiden edut eivät ole keskenään ristiriidassa. Työntekijöiden ja valvojien etu on jossain omistajien ja vakuutuksenottajien välissä siten, että vakuutusyhtiön toiminta on kannattava ja toiminta voi jatkua pitkällä aikavälillä luotettavasti.

Omistajat ja sijoittajat käyttävät tilinpäätösinformaatiota hyödykseen arvioidessaan onko jokin yhtiö järkevä sijoituskohde vai ei. Tällaisten päätösten tukena he tutkivat esimerkiksi voittoja, osinkoja sekä likviditeettiä. Vakuutuksenottajat ovat kiinnostuneita yhtiön taloudellisesta toiminnan tehokkuudesta ja vakaudesta, jotta he voivat tietää kykeneekö yhtiö jatkossakin tarjoamaan laadukkaita palveluita, sekä suorittamaan korvauksia vahinkotilanteen sattuessa. Työntekijät ovat tyypillisesti kiinnostuneita yrityksen taloudellisesta suorituskyvystä, koska tällä on vaikutusta yhtiön jatkuvuuteen ja näin työpaikkojen säilymiseen (UKEssays, 2018).

Valvovat viranomaiset ovat lähtökohtaisesti asiakkaan etujen ammattimaisia valvojia. He ovat kiinnostuneita käytännössä samoista taloudellisista tiedoista kuin yksittäiset vakuutuksenottajatkin, mutta viranomaisilla on käytettävissään tähän enemmän resursseja ja keinoja ohjata yksittäisten yhtiöiden käyttäytymistä (Revsine ym, 6, 2018).

3.2 Keskeiset tunnusluvut

Lähes kaikista muista aloista poiketen, vakuutusosalalla käytetään volyymin mittarina vakuutusmaksutuloa liikevaihdon sijaan. Vakuutusmaksutulo ei ole ongelmaton käsite, sillä siinä ei ole huomioitu sijoitustoiminnan tuottoja. Poiketen monista muista aloista, vakuutusyhtiöiden liikevaihdossa taas on huomioitu varsinaisen, eli vakuutusliiketoiminnan tulojen lisäksi sijoitustoiminnan tuotot (KKV, 2022).

Vakuutusyhtiöiden toiminnan poikkeuksellisen luonteen takia, vakuutusyhtiöiden tilinpäätöksissä käsitellään muiden toimialojen yrityksistä poikkeavia tunnuslukuja. Tällaisia ovat muun muassa vakuutustekninen kate, vahinkosuhde, liikekulusuhde ja yhdistetty kulusuhde. Vahinkovakuutusyhtiöiden tilinpäätöksien tunnusluvuissa on luonnollisesti myös yhtäläisyyksiä muiden toimialojen tilinpäätöksien tunnuslukujen kanssa, esimerkkinä voidaan pitää tilikauden tulosta.

Vahinkovakuutusyhtiöiden vakuutustekninen kate tarkoittaa käytännössä vakuutusyhtiön varsinaisen toiminnan tulosta, jossa on huomioitu vakuutusmaksutuotot, korvauskulut ja liikekulut (Tilastokeskus, 2023). Vakuutustekninen kate poikkeaa käytännössä tilikauden

tuloksesta siten, että siinä ei ole huomioituna sijoitustoiminnan tuottoja ja kuluja, eikä tuloveroja.

Vahinkosuhteella tarkoitetaan maksettujen korvausten määrää suhteessa vakuutusmaksutuloon (LähiTapiola, 2023). Liikekulusuhteella tarkoitetaan jokapäiväisten toimintojen ylläpitämisen edellyttämien kulujen suhdetta vakuutusmaksutuloon (Sampo, 2022). Yhdistetty kulusuhde saadaan laskemalla vahinkosuhte ja liikekulusuhde yhteen. Laskemalla yhdistetty kulusuhde, saadaan selville vakuutusyhtiön varsinaisen toiminnan kannattavuus.

Jos yhdistetty kulusuhde on alle 100 %, on vakuutusyhtiön varsinainen toiminta voitollista. Vaikka yhdistetty kulusuhde olisi yli 100 %, ei siitä vielä kuitenkaan voida päätellä, onko yhtiö voitollinen vai tappiollinen, sillä siihen tarvitaan lisäksi tieto yhtiön muista tuotoista ja kuluista, joilla käytännössä tarkoitetaan sijoitustoiminnan tuottoja ja kuluja. Esimerkiksi Yhdysvaltojen vahinkovakuutusmarkkinoilla yhdistetty kulusuhde on useina vuosina ollut yli 100 %, ilman että vahinkovakuutusyhtiöitä olisi laajemmassa mittakaavassa joutunut maksuvaikkeuksiin (Rudden, 2022).

3.3 Tase

Yksinkertaistaen tase kertoo yhtiön varoista ja niiden rahoituksesta tietynä ajankohtana, tyypillisesti tilikauden viimeisenä päivänä. Taseen toisella puolella on yhtiön varat, joita kutsutaan nimellä vastaavaa. Taseen toisella puolella, vastattavissa on yhtiön oma pääoma sekä velat (Rantala & Kivisaari, 253, 2016). Toisin sanoen oman pääoman määrä saadaan selville vähentämällä vastaavista yhtiön velat.

Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuudelle on asetettu tiukka kehikko. Suomalaisten vakuutusyhtiöiden vakavaraisuutta on säännelty vuodesta 2016 alkaen Euroopan unionin Solvenssi II -direktiivillä, jonka tarkoituksena on vahvistaa vakuutusentottajien turvaa parantamalla yhtiöiden riskienhallintaa ja vakavaraisuutta (Niittuinen 2016). Esimerkiksi vakavaraisuuspääomavaatimuksen laskemisessa vahinkovakuutusyhtiöiden tapauksessa huomioidaan vahinkovakuutusriski, sairausvakuutusriski, markkinariski, luottoriski ja operatiivinen riski (VakYhtL 11:3§).

Solvenssi II:n vakavaraisuuspääomavaatimusta (Solvency Capital Requirement, SCR) seurataan VaR-luvulla. VaR-arvon eli Value at Riskin tulee olla 99,5 % vuoden aikaperiodilla. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vakuutusyhtiön vakavaraisuus riittää kattamaan vakuutettujen etuja koskevat velvollisuudet vuoden aikana (HE 344/2014, 88). Jos vakuutusyhtiö alittaa SCR-vaatimuksen, edellyttää se yhtiöltä toimia tilanteen parantamiseksi. SCR-vaatimuksen alla on vähimmäispääomavaatimus (Minimum Capital Requirement, MCR), jonka VaR-arvo on 85 % vuoden aikaperiodilla. MCR-vaatimuksen alittaminen johtaa viranomaisten puuttumiseen yhtiön toimintaan, jotta vakuutettujen etu voidaan turvata (Norton Rose Fulbright, 2015).

Vakuutusyhtiöiden liiketoiminta poikkeaa vahvasti useimmista muista toimialoista, joten niiden taseiden sisällöissä on joitakin eroavaisuuksia muiden toimialojen yritysten kanssa. Kuvion 3 yksinkertaistetussa vahinkovakuutusyhtiön taseessa vastattavaa puolen merkittävin erä on tyypillisesti vakuutustekninen vastuovelka. Vakuutusteknisellä vastuuvellalla tarkoitetaan vakuutusyhtiön velvoitteita vakuutettuja kohtaan. Vastuuvelat ovat varoja, joilla maksetaan korvauksia vakuutetuille vakuutustapahtuman sattuessa (Kenton, 2021).

Vastuuvelan määrä on arvio, joka perustuu vakuutusmatemaattisiin arvioihin vahinkojen määristä ja korvausten suuruuksista. Kyseessä ei teknisesti ole velka, sillä tilanteessa, jossa vastuovelka on ylimitoitettu, ei vakuutusyhtiöllä ole velvollisuutta maksaa ylijäämiä vakuutuksenottajille takaisin (Kivisaari & Kahola, 105, 2016). Vastattavaa puolen ylimmän rivin oma pääoma sisältää osakepääoman lisäksi esimerkiksi aiempien tilikausien voitot, ylikurssirahaston ja keskinäisten vakuutusyhtiöiden tapauksessa myös takuupääoma, joka kuuluu omistaja-asiakkaille.

Vastaavien puolella vakuutusyhtiöiden merkittävin varallisuuserä on tyypillisesti sijoitukset. Suomalaisten vahinkovakuutusyhtiöiden sijoitusten merkittävin omaisuusluokka on osakkeet ja toiseksi merkittävin rahoitusmarkkinavälineet, joihin luetaan esimerkiksi erilaiset joukkovelkakirjat. Nämä kaksi suurinta omaisuusluokkaa muodostivat yli 70 % vahinkovakuutusyhtiöiden sijoitusvarallisuudesta (Finanssivalvonta, 2022).

Kuviossa 3 näkyvä aineettomat hyödykkeet sisältävät esimerkiksi kehittämismenoja, aineettomia oikeuksia ja erilaisia pitkävaikutteisia menoja. Saamiset yhteensä sisältävät saamia esimerkiksi vakuutusentottajilta, sekä jälleenvakuuttajilta. Muulla omaisuudella tarkoitetaan rahoja ja pankkisaamia, sekä aineellisia hyödykkeitä, kuten koneita ja kalustoa.

Vahinkovakuutusyhtiön tase	
Vastaavaa	Vastattavaa
Aineettomat hyödykkeet	Oma pääoma
Sijoitukset	Vakuutustekninen vastuovelka
Saamiset yhteensä	Velat
Muu omaisuus yhteensä	Siirtovelat
Siirtosaamiset yhteensä	
Vastaavaa yhteensä	Vastattavaa yhteensä

Kuvio 3. Vahinkovakuutusyhtiön yksinkertaistettu tase.

3.4 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma kuvaa yhtiön taloudellista suoritusta tietyllä ajanjaksolla, lähtökohtaisesti vuoden mittaisella tilikaudella. Pörssi-yhtiöt, sekä muut vastaavat isot yritykset julkaisevat tuloslaskelmansa vuoden mittaan myös kvartaaleittain, jotta sidosryhmien on mahdollista saada tarvitsemaansa informaatiota yhtiön taloudellisesta suorituskvyyvystä vuoden aikana. Tuloslaskelmassa esitetään tuotot, menot, sekä omaisuuserien arvonnousut tai -menetykset, ase (Chen, 2023).

Vakuutusyhtiöiden toiminnan poikkeuksellinen luonne näkyy myös niiden tuloslaskemien rakenteessa. Kuvion 4 mukaisesti, vahinkovakuutusyhtiöiden tuloslaskelmassa on erillään vakuutustekninen laskelma, joka kuvaa vakuutusyhtiön varsinaista toimintaa, jossa on huomioitu vakuutusmaksutuotot, korvaus ja -liikekulut. Sijoitustuotot ja -kulut esitetään muiden tuottojen ja kulujen, tilinpäätössiirtojen ja verojen kanssa muussa kuin vakuutusteknisessä laskelmassa, joka on oma osansa vahinkovakuutusyhtiön tuloslaskelmaa (Kivisaari & Kahola, 165, 2017).

Vakuutustekninen laskelma - vahinkovakuutus

Vakuutusmaksutuotot
Korvauskulut
Liikekulut
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta
Vakuutustekninen tulos/kate

Muu kuin vakuutustekninen laskelma

Sijoitustoiminnan tuotot
Sijoitustoiminnan realisoitumattomat arvonnousut
Sijoitustoiminnan kulut
Sijoitustoiminnan realisoitumattomat arvonalaskut
Voitto/tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja
Tilinpäätössiirrot yhteensä
Tuloverot yhteensä
Muut välittömät verot
<u>Tilikauden tulos</u>

Kuvio 4. Vahinkovakuutusyhtiön tuloslaskelma (Finanssivalvonta 2022)

Vakuutusyhtiöiden merkittävin tulonlähde on vakuutusmaksutuotot ja isoin menoerä vastaavasti korvauskulut. Vakuutusmaksutuottojen jälkeen toiseksi merkittävin tulonlähde on sijoitustoiminnan tuotot (Masari, Gianfrate & Zanetti, 173, 2014). Sijoitustoiminnan tuotot suhteessa kuluihin ovat isommat verrattuna vakuutusmaksutuottoihin ja -kuluihin, mutta toisaalta sijoitustoiminnan tulokset vaihtelevat vuosien välillä enemmän, kuin varsinaisen vakuutustoiminnan tulos (Rantala & Kivisaari, 201, 2016).

4 MUUTOKSET VAHINKOVAKUUTUSYHTIÖIDEN TULOKSESSA

4.1 Aineiston kuvaus ja esittely

Tässä tutkielmassa aineistona käytetään Suomen kuuden suurimman vahinkovakuutusyhtiön, eli Pohjola Vakuutuksen, LähiTapiolan, Ifin, Fennian, Turvan ja Pohjantähden vuosikertomuksia vuosilta 2014–2021. Tarkemmin aineiston valinnasta ja rajauksista kerrotaan johdantoluvun kohdassa 1.4. Tutkimusta tehdessä havaittiin, että ainakin Pohjola Vakuutuksen ja LähiTapiolan luvut eivät vakuutusmaksutulon osalta täysin täsmänneet vuosikertomuksien välillä, joten tunnuslukujen keräämisessä hyödynnettiin myös Finanssiala tuottamia vuosittaisia Vakuutusvuosi -katsauksia, joissa esitellään suomalaisten vakuutusyhtiöiden taloudellista tilaa.

Ennen aineiston tarkempaa analyysia ja tulosten esittelyä on syytä mainita muutama seikka aineistosta. LähiTapiolan vuosikertomuksista hyödynnettiin vain vuosia 2016–2021, sillä tätä ennen LähiTapiola vahinkoyhtiön ja LähiTapiolan alueyhtiöiden vuosikertomukset olivat erillään toisistaan. Vasta vuodesta 2016 alkaen toimintakertomuksissa luvut on esitelty konsernitason tasolla. Tästä syystä 2014 ja 2015 on jätetty tutkimuksen ulkopuolelle, sillä niiden luvut eivät olisi luotettavasti vertailukelpoisia myöhempien vuosien kanssa.

If on ruotsalainen yhtiö, mutta kuuluu Suomen markkinoilla kolmen suurimman vahinkovakuuttajan joukkoon. Ifin kohdalla huomioon on otettu koko yhtiö, eli heidän vahinkovakuutusliiketoimintansa myös Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Baltiassa. Lähtökohtaisesti tutkimuksessa keskitytään Suomen vahinkovakuutusliiketoimintaan, mutta Sampo Oyj, johon If kuuluu, ei erottele Suomen toimintoja muista maista vuosikertomuksissa ja muissa raporteissaan. If on kuitenkin niin merkittävä toimija, että tutkielmaa tehdessä arvioitiin parhaan ratkaisun olevan se, että huomioidaan koko yhtiö.

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia Covid-19 pandemian aiheuttaman poikkeustilan vaikutuksia vahinkovakuutusyhtiöiden varsinaiseen, sekä sijoitustoiminnan tulokseen. Olennaisena tutkimusta tehdessä nähtiin myös vakuutusmaksutulon määrän kehityksen

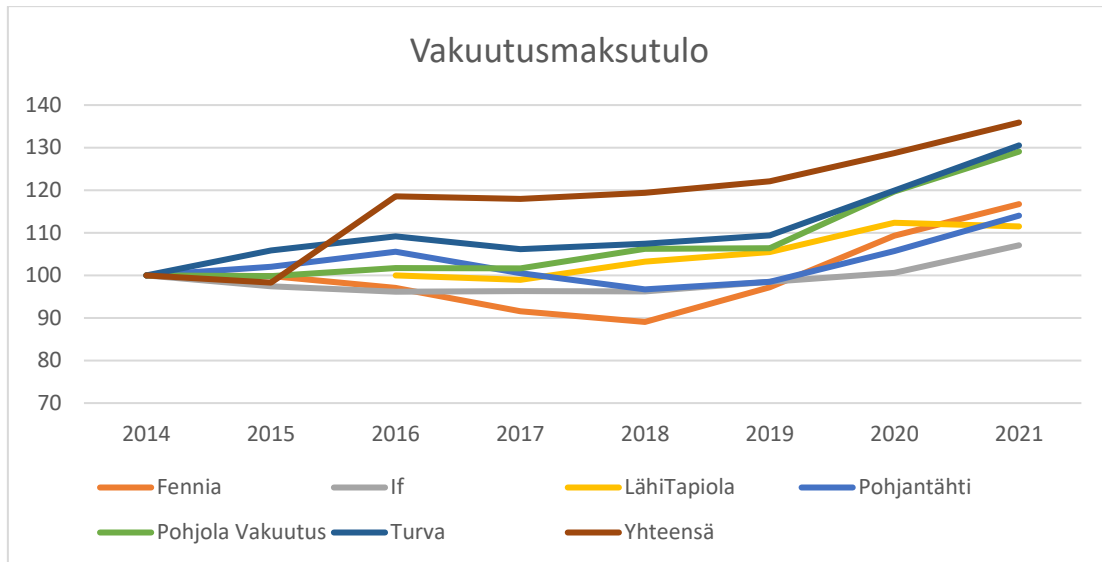
esittely, sillä se on merkittävä tekijä tuloksen muodostumisessa, sillä tutkimuksen kohteena oleva yhtiöt ovat isoja toimijoita, joilla on merkittäviä kiinteitä kuluja, jotka väistämättä heijastuvat kannattavuuteen, jos vakuutusmaksutulo vaihtelee paljon lyhyellä aikavälillä.

Tunnuslukuja analysoitaessa ja taulukoitaessa luvut indeksoitiin, jotta yhtiöitä olisi helpompi vertailla keskenään. Esimerkiksi Ifin vakuutusmaksutulo vuonna 2021 oli 4 772 miljoonaa euroa, kun samana vuonna Pohjantähden vakuutusmaksutulo oli 118 miljoonaa euroa. Jos luvut esitettäisiin samoissa taulukoissa euromääräisinä, olisi pienempien yhtiöiden tunnusluvuissa tapahtuneita muutoksia käytännössä mahdotonta silmäääräisesti havaita, sillä mitta-asteikon arvojen tulisi olla pienempien yhtiöiden tunnuslukujen näkökulmasta olla hyvin suuria, jotta samaan taulukkoon mahtuisi myös suurempien yhtiöiden tunnusluvut. Indeksointi toteutettiin siten, että vuosi 2014 sai arvon 100 ja seuraavien vuosien luvut laskettiin tunnusluvuissa tapahtuneiden prosentuaalisten muutosten avulla. Poikkeuksena edelliseen LähiTapiola, jonka kohdalla vuosi 2016 sai arvon 100, sillä se on ensimmäinen vuosi, jolta LähiTapiolan tuloksia tutkittiin.

4.2 Vahinkovakuutusyhtiöiden tunnusluvuissa tapahtuneet muutokset

4.2.1 Muutokset vakuutusmaksutulossa

Ensimmäisenä tutkimusta tehdessä tutkittiin siis vahinkovakuutusyhtiöiden tuloksissa tapahtuneita muutoksia. Kuviosta 5 voidaan havaita, että tutkimuksessa mukana olevien yhtiöiden vakuutusmaksutuloissa tapahtuneet muutokset Covid-19 pandemiaa edeltävinä vuosina 2014–2019 olivat melko maltillisia. Fennian vakuutusmaksutulo oli vuonna 2018 yli 10 prosenttia matalampi, kuin vuonna 2014, mutta muiden yhtiöiden kohdalla vakuutusmaksutulossa on havaittavissa maltillista kasvua tai ainakin lähes samalla tasolla pysymistä.

Kuvio 5. Vahinkovakuutusyhtiöiden vakuutusmaksutulon kehitys indeksoituna

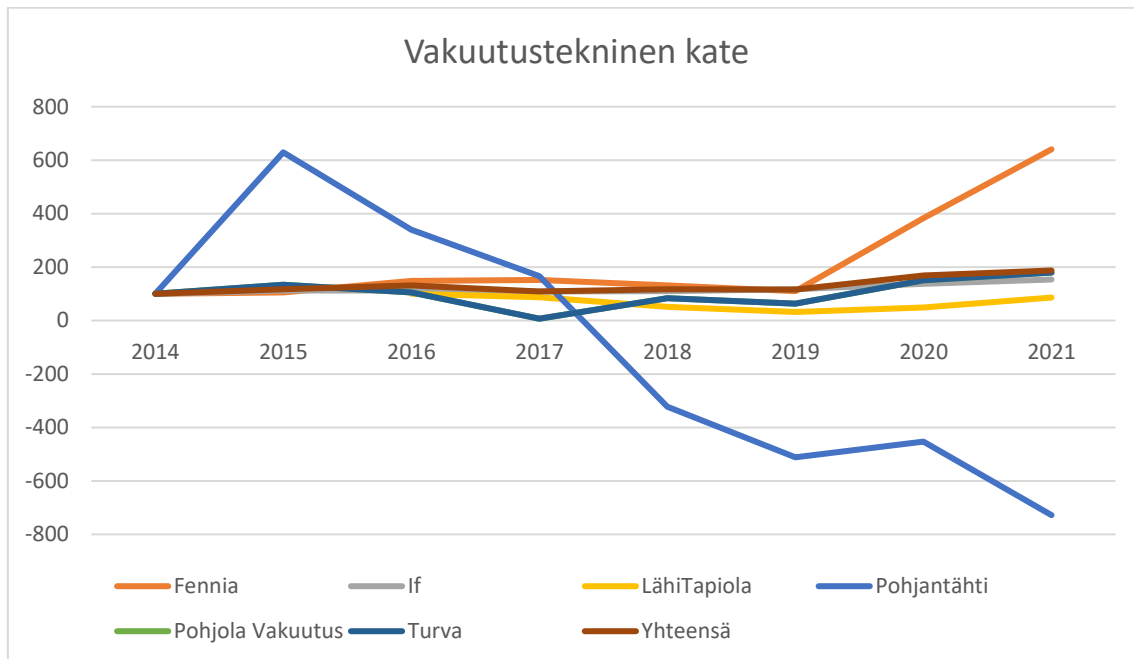
Kuviosta 5 nähdään myös se, että 2020 ja 2021 vakuutusmaksutulo kasvoi voimakkaasti lähes kaikilla yhtiöillä. Kaikki 6 yhtiötä yhteenlaskettuna vakuutusmaksutulo kasvoi vuosina 2020 ja 2021 5,5 % vuodessa edellisvuoteen verrattuna. Samaan aikaan Suomen markkinahintainen BKT supistui vuonna 2020 2,4 % ja kasvoi vuonna 2021 3,0 % (Tilastokeskus, 2023). Vakuutusmaksutulon kasvua voidaan pitää siis merkittävänä.

4.2.2 Muutokset vakuutusteknisessä katteessa

Seuraavaksi tutkimusaineistosta tutkittiin vakuutusteknisessä katteessa tapahtuneita muutoksia, jonka avulla voidaan vastata tutkimuskysymykseen 1. Kuviosta 6 voidaan havaita, että erot tutkittavien yhtiöiden välillä vakuutusteknisten katteiden muutoksissa ovat merkittävästi suurempia kuin vakuutusmaksutuloissa tapahtuneet muutokset. Esimerkiksi Pohjantähden vakuutustekninen kate nousi vuonna 2015 reiluun 3,7 miljoonaan euroon edellisvuonna vakuutustekninen kate oli lähes 900 tuhatta euroa tappiolla. Vuodesta 2015 vuoteen 2021 Pohjantähden vakuutustekninen kate laski lähes jatkuvasti, ollen vuonna 2021 noin 4,5 miljoonaa euroa tappiolla. Fenniällä vakuutustekninen kate vuosina 2014–2019 vaihteli noin -55 miljoonan ja -30 miljoonan euron välillä, mutta oli vuonna 2020 plussan puolella peräti 57 miljoonaa euroa ja seuraavanakin vuonna vielä lähes 19 miljoonaa euroa.

Ifillä, Pohjola Vakuutuksella ja Turvalla kehitys oli keskenään samankaltaista ja melko lähellä myös Fenniaa. Kaikkien kolmen yhtiön vakuutustekniset katteet olivat vuosina 2020 ja 2021 erittäin hyvällä tasolla verrattuna vertailukauteen 2014–2019. Ifillä kasvua oli noin 33 % ja Pohjolalla peräti 101 %. Turvalla vuosien 2014–2019 keskiarvo oli 400 tuhatta euroa pakkasella, kun koronavuosina 2020–2021 lähes 3,8 miljoonaa euroa plussalla.

LähiTapiolan vakuutusteknisessä katteessa ei ole havaittavissa kovin selkeää trendiä edellä mainittuihin yhtiöihin verrattuna. Vuosina 2016–2019 vakuutustekninen kate oli keskimäärin 64,5 miljoonaa euroa ja vuosina 2020 ja 2021 keskimäärin niukasti matalampi 64,4 miljoonaa euroa.

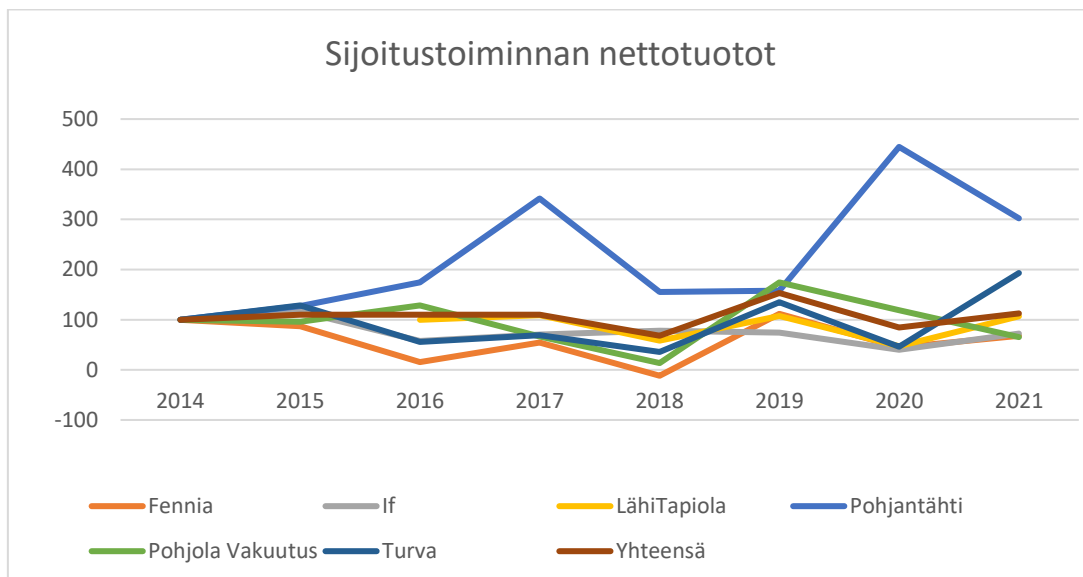
Kuvio 6. Vahinkovakuutusyhtiöiden vakuutusteknisen katteen kehitys indeksoituna

Kuten kuviosta 6 voidaan nähdä, koronavuodet 2020 ja 2021 olivat Suomen vahinkovakuutusyhtiöiden katteelle suotuisat. Kuuden suurimman vahinkovakuuttajan yhteenlaskettu vakuutustekninen kate oli vuonna 2020 hieman 1,1 miljardia euroa ja vuonna 2021 yli 1,2 miljardia. Nämä ovat erittäin hyviä lukuja verrattuna edeltäviin kuuteen vuoteen, jolloin yhteenlaskettu vakuutustekninen kate on vaihdellut 650 ja 850 miljoonan euron välillä.

4.2.3 Muutokset sijoitustoiminnan nettotuotoissa

Tutkimalla sijoitustoiminnan nettotuottoja, saatiin tietoja, joiden avulla voidaan vastata tutkimuskysymykseen 2. Tarkastelemalla kuviota 7, voidaan havaita, että tuotot vuosien ja yhtiöiden välillä vaihtelevat hyvin voimakkaasti, esimerkiksi Fennian vuoden 2018 lähes 13 miljoonan euron tappiosta seuraavan vuoden 122 miljoonan voittoon. Tuottojen muutoksien suunnat ovat kuitenkin yhtiöiden välillä hyvin samankaltaisia, vaikkakin muutoksien voimakkuuksissa on merkittäviä eroavaisuuksia.

Fennian, Pohjola Vakuutuksen ja Turvan sijoitustuottojen muutokset ovat hyvin samankaltaisia keskenään. Fennian vuosien 2020 ja 2021 sijoitustoiminnan nettotuotot olivat keskimäärin hieman yli prosentin suuremmat kuin vertailukaudella 2014–2019. Pohjolalla vastaava muutos oli -4,5 % ja Turvalla noin -11 %. Pohjantähti erottuu joukosta positiivisesti, sillä heidän sijoitustoimintansa nettotuotot kasvoivat vuosina 2020 ja 2021 peräti 112 % vertailukauteen verrattuna. Ifin ja LähiTapiolan sijoitustoiminta menestyi heikommin, sillä Ifin sijoitustoiminnan nettotuotot laskivat lähes kolmanneksen ja LähiTapiolan 18 % vertailukauteen verrattuna. Molemmilla sijoitustoiminta oli kuitenkin selvästi voitollista ja laskun vertailukauteen aiheuttaa selvästi edellisvuosia heikompi 2020, vuonna 2021 tuotot palautuivat taas kutakuinkin normaalille tasolle.

Kuvio 7. Vahinkovakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnan nettotuottojen kehitys indeksoituna

Kuviosta 7 voidaan nähdä, että keskiarvoisesti koronavuosilla 2020 ja 2021 ei ollut isoa merkitystä kuuden suurimman vahinkovakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnalle, joskin eroavaisuuksia yhtiöiden välillä on, kuten edellä on kerrottu. Taulukosta voidaan myös havaita Pohjantähteä ja Pohjola Vakuutusta lukuun ottamatta sijoitukset tuottivat vuonna 2021 paremmin kuin vuonna 2020.

4.3 Tekijät vakuutusteknisen katteen muutosten taustalla

Edellisessä luvussa 4.2 esiteltiin toimintakertomuksissa esitettävissä tunnusluvuissa tapahtuneita muutoksia. Tässä luvussa perehdytään näiden muutosten syihin, joita yhtiöt toimintakertomuksissaan ovat tuoneet esille. Tutkimuksessa olevat vahinkovakuutusyhtiöt toivat esille keskenään hyvin samankaltaisia vakuutusmaksutuloon ja vakuutustekniseen katteeseen vaikuttavia tekijöitä.

Vakuutusmaksutuloa yhtiöillä kasvatti lähes poikkeuksetta liikenne- ja kaskovakuuttaminen. Lisäksi vapaaehtoisten sairaus- ja tapaturmavakuutusten suosio kasvoi useimmilla yhtiöillä. Toisaalta maksutuloa pienensivät matkavakuutusten myynnin väheneminen ja yritysvaluutat, joissa monissa tapauksissa liikevaihto on yksi hinnoittelutekijä. Myös lakisääteisen työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen maksutulo oli pienentynyt, mutta toisaalta myös siitä maksettavien korvausten määrä oli kaikilla yhtiöillä pienentynyt merkittävästi, esimerkiksi Turvalla työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen vakuutustekninen kate nousi vuonna 2020 peräti 850 tuhanteen euroon. Muutos on hyvin merkittävä, sillä edellisvuonna kate oli ainoastaan 36 tuhatta euroa.

Suomen vahinkovakuutusmarkkinan vakuutusteknisen katteen kollektiivinen kasvaminen johtuu toimintakertomusten perusteella etenkin liikennevahinkojen ja yritysvaluutuksista korvattavien vahinkojen väheneminen, kun taloudellinen aktiivisuus oli pienempää. Esimerkiksi Turvalla maa-ajoneuvojen vakuutusten vakuutustekninen kate nousi 102 tuhannen euron negatiivisesta tuloksesta 606 tuhannen euron positiiviseen vakuutustekniseen katteeseen. Turvalla heilahtelut vaikuttavat olevan poikkeuksellisen suuria muihin yhtiöihin verrattuna, tässä vaikuttavana tekijänä on todennäköisesti Turvan pieni koko verrattuna esimerkiksi Ifiin, LähiTapiolaan ja Pohjola Vakuutukseen, joiden

toiminta on vakaammalla pohjalla, ja isotkaan ulkoa tulevat muutokset eivät heilauta yhtiöitä radikaalisti.

Toisaalta Pohjola Vakuutus nosti esille, että yritysvakuutuksista maksettiin tavanomaista enemmän korvauksia, siitäkkin huolimatta, että heidän keskeytysvakuutuksissaan ollut epidemiaehto ei edellyttänyt vahingonkorvausten maksamista esimerkiksi toimintansa keskeyttämään joutuneille majoitus- ja ravintola-alan yrityksille. Pohjola Vakuutuksella vakuutusteknistä katetta heikensi suurvahinkojen runsas määrä. Muut yhtiöt taas kertoivat suurvahinkojen määrän olleen tavanomaista pienempi.

Vuonna 2021 toiminta palautui jo kohti normaalia vakuutusmaksutulon kehityksen osalta. Yhtiöt raportoivat etenkin yritysvakuutusten maksutulon palanneen lähemmäs pandemiaa edeltänyttä tasoa. Toisaalta taloudellisen aktiivisuuden lisääntyminen lisäsi yritysvakuutuksista korvattavien vahinkojen määrää. Etätyöt kuitenkin hillitsivät työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen korvausten määrän kasvua. Ifin omien laskelmien mukaan vuonna 2021 koronapandemia vaikutti vakuutustekniseen katteeseen positiivisesti kahden prosenttiyksikön verran.

4.4 Tekijät sijoitustoiminnan nettotuottojen muutosten taustalla

Tutkimuksen kohteina olevien vahinkovakuutusyhtiöiden sijoitusportfoliot ovat keskenään hyvin samankaltaisia. Korkosijoitukset ovat ylivoimaisesti merkittävien omaisuuserä kaikilla yhtiöillä pois lukien LähiTapiola, joilla korkosijoituksia oli vuonna 2020 vain 33 %. Tämä heijastuu suoraan LähiTapiolan vuoden 2021 sijoitustoiminnan nettotuottoihin, jotka olivat 226 miljoonaa euroa, eli yli kaksinkertainen edellisvuoden 100 miljoonaan euroon ja ylittää myös vertailukauden hieman alle 200 miljoonan euron nettotuottojen keskiarvon.

Suhtautumisessa osake- ja kiinteistösijoituksiin on hieman enemmän vaihtelua verrattuna korkosijoituksiin. LähiTapiolalla osakesijoituksia on peräti 52 % sijoitusomaisuudesta, kun taas Pohjantähdellä osakesijoituksia on ainoastaan 1,5 %. Kiinteistösijoituksia Ifiä lukuun ottamatta on kaikilla karkeasti 15 prosenttia. If on jakanut sijoituksena ainoastaan korkosijoituksiin (88 %) ja listattuihin osakkeisiin (12 %). Sijoitusallokaatio ei siis ainakaan lyhyellä aikavälillä vaikuta olevan kovin ratkaiseva tekijä sijoitustuottojen

taustalla, sillä sekä LähiTapiola että Pohjantähti ylsivät vuonna 2021 erinomaisiin sijoitustuottoihin. LähiTapiolalla on edellä mainitusti korkosijoituksia 33 % ja osakesijoituksia 52 %, kun Pohjantähdellä vastaavat luvut ovat 70 % ja 1,5 %.

Vuosi 2020 oli rahoitusmarkkinoilla hyvin poikkeuksellinen. Esimerkiksi Helsingin pörssin 25 suurinta yhtiötä kuvaava OMXH25 indeksi laski helmi-maaliskuussa noin 4550 pisteestä yli kolmanneksella noin 2900 pisteeseen. Indeksikin palautui ennennäkemättömän nopeasti aiemmalle tasolle ja vuoden 2021 indeksi oli noussut jo 5600 pisteeseen (Kauppalehti, 2023).

Yhtiöt kertovat sijoitustoiminnan nettotuottojen muutosten taustoista sanallisesti hyvin niukasti toimintakertomuksissaan. Yhdistäviä tekijöitä oli kuitenkin löydettävissä. 2020 sijoitustoimintaa tuki matalat korot ja EKP:n aggressiiviset arvopapereiden osto-ohjelmat. Vuonna 2021 sijoitustoiminnan tuottoja hillitsi etenkin loppuvuonna nousussa olleet korot, vaikkakin vuonna 2021 tutkimuksen kohteena olevilla yhtiöillä tuotot olivat valtaosin poikkeuksellisen hyviä, kuten luvussa 4.2.3 raportoitiin.

Toimintakertomusten liitetiedoista on kuitenkin nähtävissä sijoitusten nettotuottoja omaisuuslajeittain ja vuosittain. Jokaisen yhtiön kohdalla tuotto sitoutuneelle pääomalle korkosijoitusten osalta oli niukasti positiivinen ja vuonna 2021 vastaavasti niukasti negatiivinen. Ainoastaan Pohjola Vakuutuksella korkosijoitukset tuottivat vuonna 2020 kiitettävästi, 5,1 %. Korkosijoitusten tuotto ei siis poikkeaa vertailukaudesta 2014–2019 juurikkaa, poikkeuksena vuosi 2019 jolloin hieman yhtiön mukaan korkosijoitukset tuottivat noin 4–5 %.

Osakesijoitukset olivat molempina vuosina lähes poikkeuksetta tuottavin omaisuusluokka, tämäkin on yhteneväistä koronavuosien ja edeltävien vuosien kanssa. Esimerkiksi Fennian osakesijoitukset tuottivat vuonna 2020 9,5 % ja vuonna 2021 peräti 36,9 %. Kiinteistösijoituksissa trendi oli samankaltainen, tuotto prosentit kiinteistösijoituksille tyypillisesti toki olivat hieman maltillisemmat.

5 YHTEENVETO

5.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen ja johtopäätökset

Tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää Suomen kansantalouteen ja koko globaaliin talousjärjestelmään voimakkaasti vaikuttaneen Covid-19 pandemian taloudellisia vaikutuksia suomalaiseseen vahinkovakuutusmarkkinaan. Tutkielmaa aloitettaessa asetettiin kaksi erillistä tutkimuskysymystä, jotka ovat seuraavat:

1. Millaisia muutoksia vakuutusyhtiöiden varsinaisen toiminnan tuloksissa tapahtui korona-aikana ja miksi?
2. Millaisia muutoksia vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnan tuloksissa tapahtui korona-aikana ja miksi?

Tutkimusaineistona käytettiin kuuden suurimman Suomessa toimivan vahinkovakuutusyhtiön toimintakertomuksia vuosilta 2014–2021, joista pyrittiin löytämään vastauksia dokumenttianalyysin keinoin. Tarkoituksena oli keskittyä mahdollisiin muutoksiin johtaneisiin tekijöihin ja näin saada vastaus molempiin tutkimuskysymyksiin.

Ensimmäiseen kysymykseen löydettiin vastaukseksi toimintakertomuksista yhteneviä tekijöitä. Esille nousivat etenkin yritystoiminnan hiljenemisestä johtuvan vakuutusmaksutulon pieneneminen, mutta toisaalta yritysvakuutuksista maksettavien korvausten väheneminen. Lisäksi ajoneuvovakuuttamisesta saatujen vakuutusmaksujen lisääntyminen ja samanaikaisesti ajoneuvovahinkojen väheneminen mainittiin jokaisen yhtiön kohdalla. Lisäksi löydettiin pienempiä vaikuttavia tekijöitä, jotka toistuivat lähes jokaisen yhtiön raporteissa, kuten matkavakuutusten myynnin ja myös korvausmäärien väheneminen.

Toisaalta matkavakuutuksista mainittiin samalla tavalla kuin henkilövakuutuksista, että alkuun korvausvaatimuksia esitettiin jopa tavanomaista enemmän, ennen kuin ne vähenivät tavanomaisten määrien alapuolelle. Lisäksi tutkimustuloksista voidaan

päätellä, että päinvastoin kuin monella muulla alalla, vahinkovakuutusyhtiöt jopa hyötyivät ainakin lyhyellä tähtämellä poikkeusvuosista taloudellisesti.

Myös toiseen tutkimuskysymykseen löydettiin yhteneviä vastauksia toimintakertomuksista. Vaikkakin yhtiöt eivät sanallisesti juurikaan kommentoineet sijoitustoimintaan tai sen tuottoihin vaikuttaneita muutoksia, oli numeroista kuitenkin havaittavissa tekijöitä, jotka vaikuttivat sijoitustoimintaan korona-aikana. Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että vaikkakin sijoitusmarkkinoilla tapahtui vuosina 2020 ja 2021 nopeita ja voimakkaita liikkeitä, ei näillä kuitenkaan ollut radikaalia vaikutusta vahinkovakuutusyhtiöiden sijoitustoimintaan.

5.2 Tutkielman arviointi ja jatkotutkimusehdotuksia

Tässä tutkielmassa pyrittiin noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä etenkin toimintatapojen rehellisyyden ja eettisyyden näkökulmasta antamalla kunnia muille tutkijoille heidän ansaitsemallaan tavalla. Tutkielman aineistona hyödynnettiin kuuden suurimman Suomessa toimivan vahinkovakuutusyhtiön toimintakertomuksia. Kyseiset yhtiöt edustavat Suomen vahinkovakuutusmarkkinasta peräti 95 % (Finanssiala, 2022). Tutkittujen yhtiöiden määrä oli todennäköisesti riittävä, sillä aineistolla saavutettiin riittävä saturaatio, eli uudet tapaukset eivät todennäköisesti olisi tuoneet tutkimuskysymysten kannalta olennaista uutta tietoa (Eskola & Suoranta, 62–63, 1998).

Vaikkakin tutkielmassa hyödynnettiin laajasti eri lähteitä, olisi niitä voinut etsiä kattavammin, sillä Rantala & Kivisaaren vakuutusoppia sekä Kivisaari & Kaholan vakuutustaloutta hyödynnettiin tarpeettomankin paljon. Toisaalta kyseiset teokset ovat laadukkaita ja kattavia suomenkielisiä teoksia käsitellyistä aiheista, joten niiden hyödyntäminen oli perusteltua. Selkeänä kehityskohteenä voidaan pitää sitä, että analyysin tarkoituksena oli keskittyä nimenomaan tunnuslukujen muutosten syihin kuin itse muutoksiin, mutta empiria kuitenkin keskittyi melko vahvasti numeraalisiin muutoksiin syiden sijaan. Syynä tälle oli se, että muutosten taustalla olevia tekijöitä ei toimintakertomuksissa kovinkaan laajasti avattu, etenkin sijoitustoiminnan osalta.

Tutkielmaa voidaan pitää kuitenkin onnistuneena, sillä analyysissä onnistuttiin nostamaan esille toimintakertomuksissa kerrottuja syitä muutosten taustalla. Analyysin yhtenä tuloksena voidaan pitää sitä, etteivät yhtiöt avaa julkisesti kovin laajasti tuloksiensa taustalla olevia tekijöitä. Tämä oli syynä sille, että tutkielmassa lopulta keskityttiin aiottua enemmän numeraalisiin muutoksiin. Tässä olisikin yksi jatkotutkimusmahdollisuus, sillä muutosten taustalla olevia syitä voisi selvittää ja tutkia paremmin asiantuntijahaastatteluin, kuin tässä tutkimuksessa hyödynnettyjen toimintakertomusten avulla.

Vakuutusyhtiöt ovat merkittäviä taloudellisia toimijoita. Sen takia on kiinnostavaa, miten ne taloudellisesti menestyvät. Kuten tutkimuksessa havaittiin, Covid-19 pandemia ei aiheuttanut vahinkovakuutusyhtiöille merkittäviä ainakaan negatiivisia seurauksia. Olisi kiinnostavaa tutkia, olisiko havainnot samankaltaisia, jos tutkimuskohteena olisivat olleet henki- tai eläkevakuutusyhtiöt. Jatkotutkimuksessa voisi myös selvittää, vaikuttiko Covid-19 tai miten se vaikutti tai vaikuttaa tulevaisuudessa vakuutusyhtiöiden riskienhallintaan. Tähän kysymykseen ei kuitenkaan ole mahdollista saada kattavaa vastausta toimintakertomuksista, vaan se edellyttäisi haastattelu- tai kyselytutkimuksen tekemistä.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Alatalo, J. (2022). *Jääkiekon Liiga-seurojen taloudelliset selviytymiskeinot koronaviruspandemian aikana*. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Ali-Yrkkö, J., & Pajarinen, M. (2021). *Tapahtuma-alan rooli Suomen taloudessa*. ETLA Report.

Cummins, J. D., & Venard, B. (2007). *Handbook of International Insurance Between Global Dynamics and Local Contingencies*. Springer US. <https://doi.org/10.1007/978-0-387-34163-7>

Eskola, J., Mäkelä, J., & Suoranta, J. (1995). *Ihmistieteiden 1990-luvun metodologiaa etsimässä : keskustelua kasvatus- ja sosiaalitieteiden 1990-luvun metodologiasta*. Lapin yliopisto.

Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus* (9. uud. p.). Edita.

Heikkinen, V. (2022). *COVID-19 pandemian ensimmäiset taloudelliset vaikutukset suomalaisiin pörssiyrityksiin*. Opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu

Ivan, P., Dušan, C., & Tatjana, P. (2015). *Role of insurance companies in financial market*. *Faculty of Business Economics and Entrepreneurship*, (1-2), 94.

Kivisaari, E., & Kahola, M.-L. (2017). *Vakuutustalous : vakuutusyrityksen riskienhallinta, tilinpäätös ja vakavaraisuus*. FINVA

Mario Massari, G. G. (2014). *The Valuation of Financial Companies: Tools and Techniques to Measure the Value of Banks, Insurance Companies and Other Financial Institutions* (1st ed.). Wiley.

Peleckienė, V., Peleckis, K., Dudzevičiūtė, G., & Peleckis, K. K. (2019). *The relationship between insurance and economic growth: evidence from the European Union countries*. *Economic Research - Ekonomska Istraživanja*, 32(1), 1138–1151. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2019.1588765>

Rantala, J., & Kivisaari, E. (2020). *Vakuutusoppi* (12. uudistettu painos.). FINVA.

Revsine, L., Collins, D. W., Johnson, W. B., Mittelstaedt, H. F., & Soffer, L. C. (2018). *Financial reporting & analysis*. Upper Saddle River^ eNew Jersey New Jersey: Prentice Hall.

Sarajärvi, A., & Tuomi, J. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi: Uudistettu laitos*. Tammi.

Savaris, R. F., Pumi, G., Dalzochio, J., & Kunst, R. (2021). *Stay-at-home policy is a case of exception fallacy: an internet-based ecological study*. *Scientific reports*, 11 (1), 1-13.

Zhu, S. H., & Pykhtin, M. (2007). *A guide to modeling counterparty credit risk*. GARP Risk Review, July/August.

Muut lähteet

Aaltonen, I., *Solvenssi II toi järkeä riskien arviointiin mutta ripusti vakuutusyhtiöiden selkään raskaan raportointitaakan*. Finanssiala. Viitattu 16.3.2023
<https://www.finanssiala.fi/kolumni/solvenssi-ii-toi-jarkea-riskien-arviointiin-mutta-ripusti-vakuutusyhtioiden-selkaan-raskaan-raportointitaakan/>

Argo Group, *Insurance through ages*. Viitattu 11.3.2023
<https://www.argolimited.com/news/trends-and-insights-insurance-through-the-ages/>

CFA Institute, *Measuring and Managing Market Risk*. Viitattu 16.3.2023
<https://www.cfainstitute.org/en/membership/professional-development/refresher-readings/measuring-managing-market-risk>

Chen, J., *Income Statement: How to Read and Use It*. Investopedia. Viitattu 9.4.2023
<https://www.investopedia.com/terms/i/incomestatement.asp>

ECB, *Euro area insurance corporation statistics: fourth quarter of 2022*. Viitattu 17.3.2023
<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/stats/icb/html/ecb.icb2022q4~561a42bd2b.en.html>

EverEdge, *Top Five Intangible Asset Risks*. Viitattu 16.3.2023
<https://www.everedgeglobal.com/top-five-intangible-asset-risks/>

Finanssiala, *Vakuutusvuosi 2021*. Viitattu 5.2.2023
<https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2022/04/Vakuutusvuosi-2021.pdf>

Finanssivalvonta, *Vahinkovakuutuksen tilastot*. Viitattu 7.4.2023
<https://www.finanssivalvonta.fi/tilastot/vakuutus/vahinkovakuutus/>

IMF, *GDP, Current prices*. Viitattu 17.3.2023
<https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/EU/EURO/EUQ/IDN>

Insurance information institute, *Brief History*. Viitattu 5.5.2023
<https://www.iii.org/publications/insurance-handbook/brief-history>

Kauppalehti, *OMX Helsinki 25 (OMXH25) – Indeksi ja kurssikehitys*. Viitattu 17.4.2023
<https://www.kauppalehti.fi/porssi/indeksit/OMXH25>

KKV, *Liikevaihdon laskeminen*. Viitattu 24.3.2023
https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2022_ohjeet_3-liikevaihdon-laskeminen_.pdf

Liberto, D., *What Is a Written Premium in the Insurance Industry?* Viitattu 16.4.2023
<https://www.investopedia.com/terms/w/written-premium.asp>

Lähitapiola, *Tunnuslukujen määritelmät*. Viitattu 24.3.2023

<https://www.lahitapiola.fi/tietoa-lahitapiolasta/talous/tunnuslukujen-maaritelmat->

Niittuinperä, J., *Solvenssi II voimaan – läpinäkyvyys lisääntyi, yhtiöiden verttailtavuus vaikeutui*. Finanssivalvonta. Viitattu 7.4.2023

<https://www.investopedia.com/terms/b/balance-sheet-reserves.asp>

Norton Rose Fulbright, *Ten things you need to know about Solvency II*. Viitattu 7.4.2023

<https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/f12a4a4a/ten-things-you-need-to-know-about-solvency-ii>

Ross, S., *Elements of Insurable Risks: A Quick Guide*. Investopedia. Viitattu 2.5.2023

<https://www.investopedia.com/articles/insurance/082616/elements-insurable-risks-quick-guide.asp>

Rudden, J., *Combined ratio of P/C Insurance industry in the U.S. 2000-2020*. Statista. Viitattu 24.3.2023

<https://www.statista.com/statistics/502232/combined-ratio-in-p-c-insurance-industry-usa/>

Sampo, *Glossary*. Viitattu 24.3.2023

<https://www.sampo.com/media/glossary/>

Segal, T., *Operational Risk Overview, Importance and Examples*. Investopedia. Viitattu 16.3.2023

<https://www.investopedia.com/terms/o/operationalrisk.asp>

STM, *Vakuutustoimintaa koskeva lainsäädäntö*. Viitattu 13.3.2023

<https://stm.fi/vakuutusasiat/lainsaadanto>

Suomen Pankki, *Euriborkorot kuukausittain*. Viitattu 5.2.2023

https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/korot/kuviot/korot_kuviot/euriborkorot_kk_chrt_fi/

Swiss Re, *History of insurance*. Viitattu 12.3.2023

https://www.swissre.com/dam/jcr:e8613a56-8c89-4500-9b1a-34031b904817/150Y_Markt_Broschuere_UK_EN.pdf 12.03.2023

Tilastokeskus, *Kansantalous*. Viitattu 15.4.2023

https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_kansantalous.html#bruttokansantuotteen-volyymin-vuosimuutos

Tilastokeskus, *Käsitteet ja määritelmät*. Viitattu 24.3.2023

<https://www.stat.fi/til/vato/kas.html>

Travelers, *Travelers History*. Viitattu 15.4.2023

<https://www.travelers.com/about-travelers/travelers-history>

UKEssays, *Importance of Financial Information to Stakeholders*. Viitattu 2.5.2023
<https://www.ukessays.com/essays/accounting/importance-of-financial-information-to-stakeholders-accounting-essay.php?vref=1>

World Health Organization, *Coronavirus (COVID-19) Dashboard*. Viitattu 15.04.2023
<https://covid19.who.int/>

World Health Organization, *Coronavirus disease (COVID-19) Pandemic*. Viitattu 5.5.2023
<https://www.who.int/europe/emergencies/situations/covid-19>

Oikeudelliset lähteet

Vakuutusyhtiölaki 18.7.2008/521

Laki vakuutusten tarjoamisesta 20.4.2018/234